

УДК 37.013.3

[https://doi.org/10.52058/2786-6025-2025-1\(42\)-822-834](https://doi.org/10.52058/2786-6025-2025-1(42)-822-834)

Проценко Андрій Анатолійович кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії та методики фізичного виховання, Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького, м. Запоріжжя, тел.: (096)-21-61-372, <https://orcid.org/0000-0002-9092-7015>

Сопотницька Олена Валеріївна кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теоретичних основ і методики фізичного виховання, Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, м. Тернопіль, тел.: +38 0352-435-880, <https://orcid.org/0000-0003-2527-5097>

Непша Олександр Вікторович старший викладач кафедри географії та туризму, старший викладач кафедри теорії та методики фізичного виховання, Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького, м. Запоріжжя, тел.: (096)-21-61-372, <https://orcid.org/0000-0003-3929-9946>

Проценко Ганна Олександрівна старший викладач кафедри спортивних дисциплін, Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького, м. Запоріжжя, тел.: (096)-21-61-372, <https://orcid.org/0009-0002-7489-6674>

ДЕФІНІЦІЯ ЗМІСТУ ПОНЯТЬ «КОМПЕТЕНТНІСТЬ» І «КОМПЕТЕНЦІЯ» В СВІТЛІ СУЧАСНОЇ ОСВІТНЬОЇ ПАРАДИГМИ

Анотація. У статті проведено аналіз формулювання та осмислення поняття компетентності в контексті педагогічної діяльності. Особливу увагу приділено різним підходам до визначення цього поняття, що пропонуються сучасними дослідниками як в Україні, так і за її межами. Розглядаються погляди вітчизняних та зарубіжних науковців, які досліджують сутність, структуру та значення компетентності для успішної реалізації педагогічних завдань. Визначено, що поняття компетентності формулюється через низку ключових категорій, таких як: поінформованість і обізнаність особистості; інтегрована здатність ефективно виконувати професійні завдання; готовність до здійснення конкретної діяльності; особистісна якість або властивість, що визначає професійну спроможність; наявність у людини відповідної компетен-

ції; оєднання знань, умінь, навичок, норм поведінки, емоційно-ціннісного ставлення та рефлексивного аналізу; характеристика освіти, яка відображає результативність і діяльнісну спрямованість; досягнення конкретних освітніх результатів. Обов'язковими складовими компетентності визначаються такі елементи: знання, уміння, навички, практичний досвід, а також особистісні цінності та ставлення до професійної діяльності в певній сфері.

На основі аналізу різноманітних підходів до визначення понять «компетентність» і «компетенція» можна зробити висновок, що на сучасному етапі розвитку освіти відсутнє чітке і однозначне розмежування цих термінів. Їхні значення часто перетинаються або використовуються як синоніми, що ускладнює їхнє впровадження в освітню практику та теоретичне обґрунтування. Компетенції виступають своєрідним «каркасом» для формування компетентності, оскільки компетентність є більш широким поняттям, яке відображає особистісний і поведінковий прояв набутого комплексу компетенцій. Компетентність є динамічним явищем, яке може формуватися та розвиватися особистістю впродовж усього життя за умови цілеспрямованої роботи над власними навичками, здібностями та вдосконаленням моделей поведінки. Цей процес включає свідому відмову від стереотипних способів мислення і поведінки, що ґрунтується на переосмисленні особистісних потреб, цінностей та мотивацій. Розвиток компетентності передбачає не лише здобуття нових знань і вмінь, а й трансформацію внутрішнього світогляду.

Ключові слова: поняття «компетентність», поняття «компетенція», знання, вміння, навички.

Protsenko Andrii Anatoliyovych Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Theory and Methods of Physical Education, Bogdan Khmelnytsky Melitopol State Pedagogical University, Zaporizhzhia, tel.: (096)-21-61-372, <https://orcid.org/0000-0002-9092-7015>

Sopotnytska Olena Valeriivna Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Associate Professor, at the Department of Theoretical Foundations and Methods of Physical Education, Volodymyr Hnatyuk Ternopil National Pedagogical University, Ternopil, tel.: +38 0352-435-880, <https://orcid.org/0000-0003-2527-5097>

Nepsha Oleksandr Viktorovych Senior Lecturer of the Department of Geography and Tourism, Senior Lecturer of the Department of Theory and Methods of Physical Education, Bogdan Khmelnytsky Melitopol State Pedagogical University, Zaporizhzhia, tel.: (096)-21-61-372, <https://orcid.org/0000-0003-3929-9946>

Protsenko Hanna Oleksandrivna Senior Lecturer at the Department of Sports Disciplines, Bohdan Khmelnytsky Melitopol State Pedagogical University, Zaporizhzhia, tel.: (096)-21-61-372, <https://orcid.org/0009-0002-7489-6674>

DEFINITION OF THE CONTENT OF THE CONCEPTS OF «COMPETENY» AND «COMPETENCE» IN THE LIGHT OF THE MODERN EDUCATIONAL PARADIGM

Abstract. The article analyses the formulation and understanding of the concept of competence in the context of pedagogical activity. Particular attention is paid to different approaches to this concept proposed by modern researchers both in Ukraine and abroad. The views of domestic and foreign scholars who study the essence, structure and importance of competence for the successful implementation of pedagogical tasks are considered. It is determined that the concept of competence is formulated through a number of key categories, such as: awareness and awareness of the individual; integrated ability to effectively perform professional tasks; readiness to perform specific activities; personal quality or property that determines professional capacity; availability of appropriate competence; combination of knowledge, skills, behavioural norms, emotional and value attitudes and reflective analysis; characteristic of education that reflects the effectiveness and activity orientation. The following elements are defined as mandatory components of competence: knowledge, skills, practical experience, as well as personal values and attitude to professional activity in a particular field. Based on the analysis of various approaches to the definition of the concepts of «competency» and «competence», it can be concluded that at the present stage of education development there is no clear and unambiguous distinction between these terms. Their meanings often overlap or are used as synonyms, that complicates their implementation in educational practice and theoretical justification. Competences are a kind of «framework» for the formation of competence, since competence is a broader concept that reflects the personal and behavioural manifestation of the acquired set of competences. Competence is a dynamic phenomenon that can be formed and developed by a person throughout his or her life, provided that he or she purposefully works on his or her own skills, abilities and behavioural patterns. This process involves a conscious rejection of stereotypical ways of thinking and behaviour based on a rethinking of personal needs, values and motivations. The development of competence involves not only the acquisition of new knowledge and skills, but also the transformation of the internal worldview.

Keywords: concept of «competency», concept of «competence», knowledge, skills, abilities.

Постановка проблеми. Україна прагне інтеграції до європейського та світового освітнього простору, маючи на меті стати його повноправним учасником. Основним завданням сучасної вітчизняної освіти є підготовка фахівців нового покоління, які зможуть успішно конкурувати з випускниками європейських університетів і відповідати актуальним запитам суспільства. Це

зумовлено тим, що як у європейській, так і в провідній світовій освітній системі компетентнісний підхід визначено ключовим напрямком розвитку освіти, спрямованим на формування практичних умінь, професійних якостей і всебічної готовності до реальних викликів.

Компетентнісно орієнтована освіта виникла як об'єктивна необхідність, зумовлена соціально-економічними, політико-освітніми та педагогічними викликами, що постали перед вищою освітою в умовах глобалізації та ринкової економіки. Сучасні вимоги до фахівців виходять за межі традиційного підходу, який передбачав лише розширення предметного змісту професійної підготовки. Професійна готовність нині не обмежується набором знань, умінь і навичок; вона включає розвиток соціально й професійно значущих якостей, формування мотивів, усвідомлену потребу в постійному професійному зростанні та саморозвитку. Ці зміни спричинили переосмислення освітніх підходів, унаслідок чого компетентнісний підхід став нормативним стандартом у міжнародній освітній практиці. Він спрямований на підготовку фахівців, здатних ефективно адаптуватися до динамічних умов сучасного ринку праці та глобального суспільства [5].

Основна проблема підготовки спеціалістів у закладах вищої освіти полягає у формуванні у студентів – майбутніх фахівців, необхідних компетентностей, які включають у себе відповідні компетенції. Саме тому питання визначення та уточнення сутності понять «компетентність» і «компетенція» набуває особливої актуальності. На сучасному етапі розвитку суспільства ця проблема є предметом активних наукових дискусій серед представників різних галузей знань у багатьох країнах світу, оскільки правильне розуміння цих термінів є ключем до вдосконалення освітнього процесу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вітчизняні та зарубіжні вчені зробили суттєвий внесок у аналіз сутності понять «компетентність» і «компетенція». Аналіз наукових джерел показав, що питання компетентності стало актуальним серед європейської спільноти вже давно. Це питання в своїх дослідженнях розглядали такі вчені як К. Біліш, Б. Рей, Ф. Вейнерт, Дж. Гуді, Ж. Делор, М. Йорас, Дж. Карсон, Р. Кеган, Дж. Консант, Дж. Куллахан, М. Лінард, У. Мозер, Т. Оатс, Ж. Перре, Дж. Равен, Д. Райхен, Л. Салганік, Л. Тюркл, Г. Халлаш та ін. Питання компетентності досліджували численні вітчизняні науковці, серед яких варто відзначити таких учених, як Н. Бібік, С. Бондар, С. Вітвицька, Н. Волкова, М. Головань, О. Дубасенюк, І. Зязюн, Л. Луговська, Л. Маслак, О. Овчарук, І. Пальцун, О. Пометун, С. Раков, К. Рудніцька, В. Свистун, П. Сікорський, І. Сіменко, Н. Сидорчук, О. Тинкалюк, І. Чемерис, О. Шубін, В. Ягупов, Ю. Яценко та інші. Намагаючись розкрити специфіку кожного з понять у контексті педагогічного дослідження, науковці акцентують увагу на тому, що компетенція є здатністю або готовністю особистості ефективно виконувати завдання в певній сфері, поєднуючи

теоретичні знання і практичні навички. Компетентність, в свою чергу, розглядається як більш широка характеристика, яка включає в себе не лише знання та вміння, а й особистісні якості, емоційні ставлення і мотивацію, що дозволяють людині успішно діяти в соціальній і професійній діяльності.

Аналіз цих та інших досліджень свідчить, що ключові поняття «компетентність» і «компетенція», які є основою нашого наукового пошуку, не мають однозначного трактування в психолого-педагогічній літературі. Це підкреслює необхідність більш детального обґрунтування категоріальної сутності цих понять. У зв'язку з цим виникає потреба в уточненні наукових підходів до їх дефініції.

Мета статті - з'ясування підходів до визначення понять «компетентність» і «компетенції» у вітчизняному та закордонному освітньому дискурсі, надання авторського трактування досліджуваних дефініцій.

Виклад основного матеріалу. В Україні, яка активно інтегрується в європейський освітній і науковий простір, спостерігається динамічний розвиток та впровадження компетентнісного підходу як частини сучасної освітньої парадигми. Цей процес супроводжується оновленням понятійного апарату вітчизняної педагогіки. Категорії «компетентність» та «компетенція» не є новими для української науки, оскільки вони використовувалися в дослідженнях, присвячених проблемам професіоналізму. Окрім того, ці терміни мають широкий вжиток у повсякденній українській мові, що сприяє їхньому швидкому впровадженню у навчальний процес і освітню практику.

Словник української мови чітко розмежовує категорії «компетенція» та «компетентність». Згідно з його визначенням, **компетенція** означає «добру обізнаність із чим-небудь» або «коло повноважень якої-небудь організації, установи або особи». Натомість **компетентність** розглядається як «властивість, що означає бути компетентним», тобто мати достатні знання в певній галузі, бути добре обізнаним у якій-небудь сфері, кваліфікованим, а також мати певні повноваження, бути повноправним і повновладним. Ці визначення підкреслюють важливість знань і кваліфікації для досягнення компетентності в будь-якій діяльності [15, с. 250].

Отже, виникає необхідність уточнити категоріальний апарат дослідження, враховуючи як вітчизняну наукову традицію, так і підходи, що використовуються у світовій практиці. Це дозволить забезпечити чітке та однозначне трактування понять, таких як «компетентність» і «компетенція», що є важливими для подальшого розвитку теоретичних основ освіти, професійної підготовки та вдосконалення освітніх процесів.

Проблема ускладнюється тим, що в англomовних джерелах немає єдиного підходу до розуміння основних категорій компетентнісного підходу – «competency» і «competence». Ці терміни часто використовуються як синоніми або розрізняються за різними ознаками. У американській освітній практиці

зазвичай вживається категорія «competency», яка позначає якість або модель поведінки, якими має володіти людина для компетентного виконання праці. Тобто, акцент робиться на особу, що здійснює діяльність, і аналізується її поведінка в рамках цієї діяльності. Натомість у британській традиції перевага надається категорії «competence», яка відображає вимоги до фахівця, що формуються у професійних стандартах. Це означає, що увага зосереджена на специфіці професії, її функціях і ролях, які повинні бути виконані фахівцем у межах його професійної діяльності. Згодом, під впливом британської моделі, в Західній Європі сформувався інтегрований підхід, який об'єднав поведінкові, особистісні, когнітивні та функціональні складники моделі фахівця, враховуючи комплексність вимог, які пред'являються до сучасного професіонала [11, с. 326]

Зважаючи на те, що в європейських мовах відмінності між поняттями «competence» і «competency» часто згладжуються, на українську мову ці терміни можуть перекладатися як «компетенція» або «компетентність». У педагогічних дослідженнях ці поняття інколи використовуються як синоніми або розрізняються за різними критеріями. На нашу думку, таке використання цих термінів як синонімів суперечить нормам української мови, яка чітко відрізняє одну категорію від іншої. Тому при роботі з іншомовними джерелами, що застосовують категорії «competency» та «competence», важливо враховувати контекст і конкретизувати підхід до розуміння цих категорій у власному дослідженні.

Експертами програми «DeSeCo», яка функціонує з 1997 року, пропонується розглядати компетентності як здатності успішно задовольняти індивідуальні чи соціальні потреби, здійснювати діяльність або виконувати поставлені завдання. Кожна з компетентностей є результатом поєднання різних елементів: пізнавальних ставлень, практичних навичок, цінностей, емоцій, поведінкових компонентів, знань і вмінь. Це комплекс характеристик, які людина може мобілізувати для активного виконання завдань і досягнення результатів [22, с. 8].

У нормативних документах Міжнародного департаменту стандартів для навчання, досягнення та освіти (IBSTPI) компетентність трактується як здатність професійно виконувати завдання, здійснювати діяльність або виконувати роботу на високому рівні. Згідно з цими документами, компетентність охоплює сукупність знань, навичок і ставлень, які забезпечують здатність особистості ефективно виконувати функції та досягати визначених стандартів у професійній сфері. Це визначення підкреслює важливість інтеграції знань і особистісних характеристик для досягнення професійної майстерності та ефективності [21, с. 144].

І. Зязюн, у свою чергу, зазначає: «компетентність суб'єктизується в компетенції». Він вважає, що феномен компетентності та компетенції виникає

в результаті об'єктивних факторів. Однак, на його думку, проблема визначень полягає, скоріше, в їх суб'єктивній інтерпретації [4]. Це означає, що різні підходи до тлумачення цих понять можуть бути зумовлені особистими або культурними відмінностями, а також специфікою наукової або практичної діяльності, в контексті якої ці терміни використовуються.

Українська вчена І. Чемерис вважає, що компетенція не може бути структурним елементом компетентності, оскільки обидва поняття мають різношарову багатокомпонентну структуру. Дослідниця вважає, що ці терміни «не можуть різнитися за сферою використання», оскільки, за своєю суттю, обидва вживаються стосовно професійної сфери людини. Це означає, що компетенція та компетентність мають різні аспекти, але є тісно пов'язаними між собою у контексті професійного розвитку та діяльності. [17, с. 87].

Слід зазначити, що ряд дослідників, таких як О. Шубін, І. Сіменко та І. Пальцун, при визначенні термінів «компетенція» і «компетентність» підкреслюють важливість розмежування понять «компетенція» та «здатність». Вони вказують, що в сучасних наукових дискусіях часто відбувається їх ототожнення, що може призводити до непорозумінь. За їхньою точкою зору, здатність слід трактувати як «потенційну можливість і вроджені задатки», які впливають на швидкість, якість та рівень розвитку певних компетенцій. Це означає, що здатність є основою для формування компетенцій, проте не є їх безпосереднім проявом, а лише передумовою для їх розвитку і застосування [18, с.121].

На думку К. Рудніцької, загальним для всіх спроб визначити поняття компетенції є розуміння її як здатності або готовності особистості вирішувати різноманітні проблеми. Компетенція проявляється у поєднанні знань, умінь та навичок, необхідних для ефективного виконання певного завдання. Компетентність, як і компетенція, є інтегрованою характеристикою особистості, яка відображає її здатність діяти в різних ситуаціях, застосовуючи відповідні знання і навички [13, с.242]

Науковці, аналізуючи специфіку кожного з понять у контексті педагогічного дослідження, підкреслюють, що:

- компетентність – це готовність, що охоплює теоретичну, практичну, особистісну та психологічну підготовку, до здійснення певної професійної діяльності, а також наявність професійно значущих якостей, які забезпечують її ефективне виконання [19, с. 6];

- поняття «компетенція» має двоїстий характер: з одного боку, воно відображає досвід особистості у виконанні конкретного виду діяльності, а з іншого – охоплює коло повноважень і обов'язків, реалізація яких стає можливою завдяки знанням, умінням, навичкам і досвіду, здобутим у процесі навчання [9, с.203]

- компетенція виступає еталоном, що охоплює досвід дій, знань, умінь, навичок, творчості та емоційно-ціннісної діяльності, тоді як компетентність характеризує ступінь, до якого особистість досягла цих компетенцій. [12, с. 7];

– компетенція повинна розглядатися як встановлена вимога або норма освітнього процесу учня, тоді як компетентність відображає реально сформовані особистісні якості та мінімальний досвід діяльності, що є результатом цієї підготовки [1, с. 5];

– компетентність – це результат діяльності, що є інтегрованим проявом особистості, готовністю діяти в межах своєї компетенції. Вона визначається індивідуальними досягненнями та зусиллями в будь-якому виді діяльності, що допомагає успішно виконувати свої обов'язки на високому рівні. Процес набуття компетенції веде до досягнення компетентності [3, с. 75];

– компетенція – це комплекс знань, умінь, навичок, досвіду, розвинутих здібностей та сформованих ціннісних орієнтацій. Компетентність, у свою чергу, є результатом набуття, засвоєння, розвитку та формування цих компетенцій особистістю [14, с. 10];

- компетентність – це здатність спеціаліста ефективно використовувати свої знання та досвід у практичній діяльності, вирішувати різноманітні життєві й професійні завдання, приймати обґрунтовані рішення з урахуванням конкретної ситуації, оцінювати наслідки своїх дій, організовувати роботу, а також застосовувати сучасні методи і технології для досягнення поставлених цілей [9, с. 205];

- компетенція – це встановлена норма або вимога до працівника, який виконує свої обов'язки, і яка є незалежною від його особистих характеристик [20, с. 323];

- компетентність — це багатогранна характеристика особистості, що охоплює не лише володіння необхідними знаннями, вміннями та навичками, але й здатність ефективно й творчо застосовувати їх на практиці як у типових, так і в нестандартних професійних ситуаціях, враховуючи автономність особистості. Вона також включає готовність і прагнення до саморозвитку та самонавчання в обраній професійній галузі [20, с. 323];

- компетенції – це моделі поведінки, які демонструє працівник, ефективно виконуючи свої робочі завдання в певному організованому контексті [23];

- компетентності – це організовані набори знань, умінь, навичок і ставлень, які особа набуває в процесі навчання і які дозволяють їй самостійно вирішувати проблеми, характерні для конкретної сфери діяльності, незалежно від контексту чи ситуації [7, с. 17];

- компетентність – це здатність працівника ефективно виконувати визначені види діяльності в межах певної професії [6, с. 16];

- компетентність є інтегрованим поняттям, яке визначає рівень професіоналізму особистості. Досягнення компетентності здійснюється через набуття фахівцем необхідних компетенцій, що є основною метою його професійної діяльності [16, с. 240].

Відмінності у трактуванні категоріальної бази компетентнісного підходу знайшли своє відображення в нормативних документах, які регулюють освітню сферу. Зокрема, в Інструктивному листі Міністерства освіти і науки України (2008) компетентність визначається як «цілісна характеристика особистості, яка є результатом підготовки випускника вищого навчального закладу до виконання завдань у конкретних професійних і соціально-особистісних сферах (компетенціях), що базується на необхідних знаннях, навичках та досвіді в конкретній діяльності». Компетенція, у свою чергу, охоплює такі аспекти: знання та розуміння (теоретичні знання в конкретній академічній сфері, здатність їх усвідомлювати та застосовувати); здатність діяти (практичне застосування знань у реальних ситуаціях); а також знання, як взаємодіяти (цінності, які є частиною сприйняття і взаємодії з іншими в соціальному середовищі). Важливим елементом компетенції є предметна область, в якій особа має глибокі знання і готовність виконувати відповідні завдання [8, с. 19].

Відповідно до «Національного освітнього глосарію: вища освіта», який базується на положеннях Закону України «Про вищу освіту» (2014), компетентність розглядається як «динамічна комбінація знань, вмінь, практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, що визначають здатність особи успішно виконувати професійну діяльність та продовжувати навчання. Це є результатом навчання на відповідному рівні вищої освіти». У свою чергу, «компетенція» визначається як «повноваження, надані особі (або іншому суб'єкту діяльності), що встановлені, наприклад, нормативно-правовим актом, та визначають коло її (його) службових і інших прав та обов'язків». Автори зауважують, що важливо не плутати поняття компетентності, яка відображає набуті здатності до ефективної діяльності, з компетенцією (компетенціями), що визначають надані особі повноваження [10, с. 28-29]

Ми спираємося на підхід М.С. Голованя, який визначає компетенцію як об'єктивну категорію, що відображає суспільно визнаний рівень знань, умінь, навичок, досвіду та ставлень у конкретній сфері діяльності особи як абстрактного носія. Компетентність, у свою чергу, є інтегративною характеристикою особистості, що об'єднує знання, уміння, навички, досвід та особистісні якості, які визначають прагнення, готовність і здатність вирішувати проблеми та завдання, що виникають у реальних життєвих ситуаціях, з усвідомленням важливості предмета та результату діяльності. Отже, поняття «компетенція» акцентує увагу на змісті сфери діяльності, тоді як «компетентність» орієнтована на особистість та її здатність ефективно діяти в різноманітних ситуаціях [2, с. 233].

Отже, хоча зміст обох розглянутих понять певною мірою збігається, поняття «компетентність» пов'язане з властивостями особистості та її

індивідуальними повноваженнями, тоді як «компетенція» стосується повноважень як колективного, так і індивідуального характеру, маючи нормативний і прескриптивний аспект. Саме з цієї причини у педагогічному контексті переважно аналізується процес формування компетентності, а не діяльність, пов'язана з набуттям компетенцій.

Незважаючи на різноманіття підходів до визначення поняття «компетентність», можна виокремити кілька загальновизнаних характеристик: розуміння суті виконуваного завдання; наявність знань та досвіду у конкретній галузі і вміння активно їх застосовувати; здатність вибирати відповідні засоби для вирішення завдань, враховуючи конкретні умови; почуття відповідальності за отримані результати; здатність оцінювати свої помилки та вчасно коригувати їх.

Висновки. Отже, на основі аналізу різних підходів до трактування понять «компетентність» та «компетенція», пропонуємо авторське визначення цих термінів. Компетенція – це встановлена норма або вимога, що визначає обов'язки працівника в межах конкретної професійної діяльності і не залежить від його особистісних характеристик. Компетентність є комплексною особистісною характеристикою, яка включає не тільки необхідні знання, уміння та навички, але й здатність ефективно і креативно застосовувати їх у різних професійних ситуаціях, як звичних, так і нестандартних, враховуючи особистісну автономію, а також готовність до безперервного вдосконалення і розвитку в обраній професії. У кожній окремій сфері діяльності компетентність має свої специфічні особливості, на відміну від компетенції, яка визначає результат освітнього процесу та рівень підготовки особи для виконання професійних обов'язків і наявність відповідних повноважень відповідно до її посади.

Література:

1. Авраменко О.В., Лутченко Л.І., Шлянчак С.О. Формування компетентностей особистості в сучасній школі: Методичний посібник. Кіровоград, КОД, 2010 80 с.
2. Головань М. С. Компетенція та компетентність: порівняльний аналіз понять. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. Науковий журнал.* 2011. № 8(18). С.224-234.
3. Гриньова В.М. Про співвідношення понять «професіоналізм», «професійна культура», «професійна компетентність», «професійна підготовка». *Педагогіка та психологія : зб. наук. пр.* 2014. Вип. 45. С. 74-84.
4. Зязюн І.А. Філософія педагогічної дії : монографія. Черкаси : ЧНУ імені Богдана Хмельницького, 2008. 608 с.
5. Компетентнісна освіта – від теорії до практики / Н.М. Бібік та ін. К. Плеяди, 2005. 120 с.
6. Компетентнісний підхід до підготовки педагогів у зарубіжних країнах: теорія та практика : монографія / Н. М. Авшенюк та ін. Кіровоград: Імекс-ЛТД, 2014. 280 с.
7. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи / під заг. ред. О.В. Овчарук. К.: «К.І.С.», 2004. 112 с.

8. Комплекс нормативних документів для розробки складових системи стандартів вищої освіти. Додаток до Інструктивного листа МОН України від 31.07.2008 № 1/9-484 / За заг. ред. В.Д. Шинкарука. МОН України, 2008. 68 с.

9. Луговська Е.М. Поняття «компетенція» і «компетентність» у педагогічній теорії. URL: <http://www.pedagogy-journal.kpu.zp.ua/archive/2012/24/35.pdf> (дата звернення: 02.01.2025)

10. Національний освітній глосарій: вища освіта: Довідкове видання / За ред. В.Г. Кременя. К. : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2014. 100 с.

11. Проценко А.А. Щодо смислу понять «компетентність» та «компетенція» у дослідженнях професійних умінь майбутніх фахівців. *Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»*. Додаток 1 до Вип. 37, Том I (69): Тематичний випуск «Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору». К.: Гнозис, 2016. С.325-334

12. Раков С.А. Математична освіта: компетентнісний підхід з використанням ІКТ : Монографія. Харків : Факт, 2005. 360 с.

13. Рудніцька К.В. Сутність понять «компетентнісний підхід», «компетентність», «компетенція», «професійна компетентність» у світлі сучасної освітньої парадигми. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: «Педагогіка. Соціальна робота»*. 2016. Вип. 1 (38). С.241-244.

14. Сікорський П.І. До проблеми формулювання понять «компетентність» і «компетенція». *Педагогіка і психологія професійної освіти*. 2014. №6. С.7-15.

15. Словник української мови: В 11 т. / За ред. І. К. Білодіда. Т. 4: І-М. К. : Наук. думка, 1973. 840 с.

16. Тинкалюк О. Дефініція понять «компетентність» і «компетенція» у педагогічній науці. *Наукові записки. Серія: Педагогіка*. 2006. №9. С.235-242.

17. Чемерис І.М. Нові вимоги до спеціаліста: поняття компетентності та компетенції. *Вища освіта України*. 2006. № 2 (20). С. 84-88.

18. Шубін О., Сіменко І., Пальцун І. Реалізація компетентнісного підходу у формуванні майбутніх фахівців як основа конкурентоспроможності сучасного ВНЗ . *Вища освіта України*. 2011. № 3. С. 119-125.

19. Ягупов В. В., Свистун В.І. Компетентнісний підхід до підготовки фахівців у системі вищої освіти. *Наукові записки НаУКМА*. 2007. Т. 71: Педагогічні, психологічні науки та соціальна робота. С. 3-8

20. Ященко Ю. Аналіз існуючих підходів щодо визначення понять «компетентність» і «компетенція» в освіті. *Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Серія: Педагогічні науки*. 2013. Вип. 121 (2). С.319-325.

21. Foxon M., Richey R. C., Roberts R. C., Spannaus T. W. Training Manager Competencies: The standards (3rd Ed.). NY: ERIC Clearinghouse on Information and Technology, 2003. 177 p.

22. Rychen D. S., Salganik L. H. Definition and Selection of Competencies (DESECO): Theoretical and Conceptual Foundations. Strategy paper. Neuchatel, Switzerland: Swiss Federal Statistical Office, 2002. 27 p.

23. Oxford Advanced Learner's Dictionary of Current English / A S Hornby. Oxford: Oxford University Press, 6th edition, 2000. 1540 p.

References:

1. Avramenko, O.V., Lutchenko, L.I. & Shlianchak S.O. (2010). *Formuvannia kompetentnosti osobystosti v suchasni shkoli [Formation of personality competences in modern school]*. Kirovohrad, KOD [in Ukrainian].

2. Holovan, M. S. (2011). Kompetentsiia ta kompetentnist: porivnialnyi analiz poniat [Competence and competence: a comparative analysis of concepts. Pedagogical sciences: theory, history, innovative technologies]. *Pedahohichni nauky: teoriia, istoriia, innovatsiini tekhnolohii – Pedagogical sciences: theory, history, innovative technologies*. 8(18), 224-234 [in Ukrainian].
3. Hrynova, V.M. (2014). Pro spivvidnoshennia poniat «profesionalizm», «profesiina kultura», «profesiina kompetentnist», «profesiina pidhotovka» [On the correlation of the concepts of «professionalism», «professional culture», «professional competence», «professional training»]. *Pedahohika ta psykholohiia – Pedagogy and psychology*, 45, 74-84 [in Ukrainian].
4. Ziazun, I.A. (2008). *Filosofiia pedahohichnoi dii [Philosophy of pedagogical action]*. Cherkasy : ChNU imeni Bohdana Khmelnytskoho [in Ukrainian].
5. Bibik, N.M. (Eds.). (2005). *Kompetentnisna osvita – vid teorii do praktyky [Competence-based education – from theory to practice]*. Kyiv: Pleiady [in Ukrainian].
6. Avsheniuk, N. M. (Eds.). (2014). *Kompetentnisnyi pidkhid do pidhotovky pedahohiv u zarubizhnykh krainakh: teoriia ta praktyka [Competence-based approach to teacher training in foreign countries: theory and practice]*. Kirovohrad : Imeks-LTD [in Ukrainian].
7. Ovcharuk, O.V. (Eds.). (2004). *Kompetentnisnyi pidkhid u suchasni osviti: svitovy dosvid ta ukrainski perspektyvy [Competence-based approach in modern education: world experience and Ukrainian perspectives]*. Kyiv: «K.I.S.» [in Ukrainian].
8. Shynkaruk, V.D. (Eds.). (2008). *Kompleks normatyvnykh dokumentiv dlia rozrobky skladovykh systemy standartiv vyshchoi osvity [A set of normative documents for the development of components of the system of higher education standards]*. Kyiv: MON Ukrainy [in Ukrainian].
9. Luhovska, E.M. (2012). Poniattia «kompetentsiia» i «kompetentnist» u pedahohichnii teorii [The concepts of «competency» and «competence» in pedagogical theory]. Retrieved from: <http://www.pedagogy-journal.kpu.zp.ua/archive/2012/24/35.pdf> (12.011.2024) [in Ukrainian].
10. Kremen, V.H. (Eds.). (2014). *Natsionalnyi osvitnii hlosarii: vyshcha osvita: Dovidkove vydannia [National Educational Glossary: Higher Education: Reference Edition]*. Kyiv: TOV «Vydavnychiy dim «Pleiady» [in Ukrainian].
11. Protsenko, A.A. (2016). Shchodo smyslu poniat «kompetentnist» ta «kompetentsiia» u doslidzhenniakh profesiinykh umin maibutnikh fakhivtsiv [On the meaning of the concepts of «competency» and «competence» in the study of professional skills of future specialists]. *Humanitarnyi visnyk DVNZ «Pereiaslav-Khmelnitskyi derzhavnyi pedahohichnyi universytet imeni Hryhoriia Skovorody» - Humanitarian Bulletin of the State Higher Educational Institution Hryhoriia Skovoroda Pereiaslav-Khmelnitskyi State Pedagogical University*, 37 (I (69)), 325-334 [in Ukrainian].
12. Rakov, S.A. (2005). *Matematychna osvita: kompetentnisnyi pidkhid z vykorystanniam IKT [Mathematical education: competence-based approach with the use of ICT]*. Kharkiv : Fakt [in Ukrainian].
13. Rudnitska, K.V. (2016). Sutnist poniat «kompetentnisnyi pidkhid», «kompetentnist», «kompetentsiia», «profesiina kompetentnist» u svitli suchasnoi osvitnoi paradyhmy [The essence of the concepts of «competence approach», «competency», «competence», «professional competence» in the light of the modern educational paradigm]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu. Serii: «Pedahohika. Sotsialna robota» – Scientific Bulletin of Uzhhorod University. Series: 'Pedagogy. Social Work*, 1 (38), 241-244 [in Ukrainian].
14. Sikorskyi, P.I. (2014). Do problemy formuluvannia poniat «kompetentnist» i «kompetentsiia» [To the problem of formulating the concepts of «competency» and «competence»]. *Pedahohika i psykholohiia profesiinoi osvity – Pedagogy and psychology of vocational education*, 6, 7-15 [in Ukrainian].

15. Bilodid, I. K. (Ed.). (1973). *Slovnýk ukraïnskoi movy [Dictionary of the Ukrainian language]* (Vols. 4: I-M). Kyiv: Nauk. dumka [in Ukrainian].
16. Tynkaliuk, O. (2006) Definiitsiia poniat «kompetentnist» i «kompetentsiia» u pedahohichnyi nautsi [Definition of the concepts of «competency» and «competence» in pedagogical science]. *Naukovi zapysky. Seriia: Pedahohika – Scientific notes. Series: Pedagogy*, 9, 235-242 [in Ukrainian].
17. Chemerys, I.M. (2006). Novi vymohy do spetsialista: poniattia kompetentnosti ta kompetentsii [New requirements for a specialist: the concept of competency and competence]. *Vyshcha osvita Ukrainy – Higher education in Ukraine*, 2 (20), 84-88 [in Ukrainian].
18. Shubin, O., Simenko, I. & Paltsun, I. (2011). Realizatsiia kompetentnisnoho pidkhodu u formuvanni maibutnikh fakhivtsiv yak osnova konkurentospromozhnosti suchasnoho VNZ [Implementation of the competence approach in the formation of future specialists as the basis of competitiveness of a modern university]. *Vyshcha osvita Ukrainy – Higher education in Ukraine*, 3, 119-125 [in Ukrainian].
19. Yahupov, V. V., & Svystun, V.I. (2007). Kompetentnisnyi pidkhid do pidhotovky fakhivtsiv u systemi vyshchoi osvity [Competence-based approach to training specialists in the system of higher education]. *Naukovi zapysky NaUKMA: Pedahohichni, psykholohichni nauky ta sotsialna robota – Scientific Notes of the National University of Kyiv-Mohyla Academy. Pedagogical, psychological sciences and social work*, 71, 3-8 [in Ukrainian].
20. Yashchenko, Yu. (2013). Analiz isnuuiuchykh pidkhodiv shchodo vyznachennia poniat «kompetentnist» i «kompetentsiia» v osviti [Analysis of existing approaches to the definition of the concepts of «competency» and «competence» in education]. *Naukovi zapysky Kirovohradskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Volodymyra Vynnychenka. Seriia: Pedahohichni nauky – Scientific Notes of Kirovohrad Volodymyr Vynnychenko State Pedagogical University. Series: Pedagogical sciences*, 121 (2), 319-325 [in Ukrainian].
21. Foxon, M., Richey, R. C., Roberts, R. C., & Spannaus, T. W. (2003). *Training Manager Competencies: The standards* (3rd Ed.). NY: ERIC Clearinghouse on Information and Technology [in English].
22. Rychen, D. S., & Salganik, L. H. (2002). *Definition and Selection of Competencies (DESECO): Theoretical and Conceptual Foundations. Strategy paper*. Neuchatel. Switzerland: Swiss Federal Statistical Office [in English].
23. Hornby, A. S. (2000). *Oxford Advanced Learner's Dictionary of Current English*. (6th ed). Oxford: Oxford University Press [in English].